

Imperiali Speculae Astronomicae Pulcoviensi

a. d. VII id. Aug. a. MDCCCLXIV

quintum lustrum

e x a c t u m c e l e b r a n t i

gratulatur

Universitas Literarum Caesarea Dorpatensis.

Inest Ferdinandi Mindingii disquisitio de formae, in quam geometra britannicus
Hamilton integralia mechanices analyticae redegit, origine genuina.

Dorpati Livonorum.

T y p i s C. M a t t i e s e n i i.

MDCCCLXIV.

Speculae in Rossia primariae

quinque lustra

f e l i c i t e r p e r a c t a

congratulantes

et

Deum Optimum Maximum

s o s p i t e t e a m a c p r o s p e r e t i n p e r p e t u u m

promovendae ut scientiae

naviter pergat inservire

maxima huius imperii generisque humani cum utilitate

comprecantes

studii observantiaeque documentum

hasce pagellas

misimus

Universitatis Literarum Dorpatensis

Rector et Senatus.

I m p r i m a t u r
ex decreto Senatus academici.

Dorpati pridie Cal. Aug. MDCCCLXIV.
Nr. 180.

Dr. Bidder, Rector.

Ø 30 771

De formae, in quam geometra britannicus Hamilton integralia mechanices analyticae redegit, origine genuina.

Ex quo celeberrimum ac certe sagacissimum Hamiltonii inventum geometris innouit, statim Jacobi ejus excolendi atque augendi curam suscepit, quem paulo post alii insignes geometrae secuti sunt, inter quos hoc loco imprimis iuvat in memoriam revocare Petropolitanum Ostrogradsky, quem nuper praematura morte abreptum dolemus. Hi omnes inventum Hamiltonianum latius extendere aliisque quaestionibus, quae primo saltem adspectu a proposita longe remotae esse videbantur, adaptare tanto successu conati sunt, ut methodi quae nunc ad tractanda problemata analytico-mechanica nec non in aliis analyseos sublimioris partibus huic generi affinibus usu veniunt, generalitate ac elegantia cum aetate prioribus comparari nequeant.

Sed quo latius patet campus investigationum ab inventis Hamiltonianis proficiscendum, tanto magis necessarium est principia quibus inventa illa nituntur, omni cura perscrutari, quae in eis latent inter se diversa, probe distinguere et quae in disquisitionum continuatione permixta occurrunt, in stabiliendis fundamentis segregare. Quoniam igitur praesens quaestio cum e calculo sublimiori tum e legibus mechanices pendeat, operae pretium erit, quid priori, quid alteri parti debeatur, dignoscere. Qua cogitatione motus cum recenti tempore omni studio in id incubissem, ut primaria theoremata Hamiltoniana ad propositiones algebraicas quantum fieri posset simplicissimas revocarem, non dubitavi praesentem occasionem capessere fontemque monstrare quem illis derivandis aperuisse

mihi visus sum. Attamen urgente jam tempore primaria tantum disquisitionis meae momenta succincte exposuisse hoc loco satis habebo.

Ponamus ex argumentis variabilibus $p_1 p_2 \dots p_n$ eorumque differentialibus conflatum esse aggregatum hujusmodi, quod cum quantitatem repraesentet infinite parvam secundi ordinis, adscito novo argumento t , symbolo Ωdt^2 designare convenit, puta:

$$\begin{aligned} \Omega dt^2 = & E_{1.1} dp_1^2 + 2E_{1.2} dp_1 dp_2 + E_{2.2} dp_2^2 + 2E_{1.3} dp_1 dp_3 + 2E_{2.3} dp_2 dp_3 \\ & + E_{3.3} dp_3^2 + 2E_{1.4} dp_1 dp_4 + \dots \dots \dots \text{I.} \\ & \dots \dots \dots + E_{n.n} dp_n^2, \end{aligned}$$

in quo factores litera E denotati dato modo ex argumentis p formati concipiantur. Aggregatum Ω essentialiter positivum esse suppono, sive ita comparatum, ut neque negativum evadere neque in nihilum abire possit, quicumque valores reales quantitibus $\frac{dp_1}{dt} \frac{dp_2}{dt} \dots \frac{dp_n}{dt}$ pro lubitu attribuantur, dum argumenta p vel omnino, vel saltem intra certos limites, prout fert natura problematum, arbitrarios valores induant.

His praemissis statim proporo ad enuntiandum theorema in praesenti quaestione fundamentale hoc:

Aggregatum signo Ωdt^2 denotatum revocari potest ad summam n quadratorum, $n-1$ quantitates constantes arbitrarias involventium, et quidem ita ut unum e dictis quadratis radicem habeat immediate integrabilem.

Theorema propositum formula sequente exhibetur:

$$\begin{aligned} \Omega dt^2 = & dV^2 + (C_{1.1} dp_1 + C_{1.2} dp_2 + C_{1.3} dp_3 + \dots + C_{1.n} dp_n)^2 \\ & + (C_{2.2} dp_2 + C_{2.3} dp_3 + \dots + C_{2.n} dp_n)^2 \\ & + (C_{3.3} dp_3 + C_{3.4} dp_4 + \dots + C_{3.n} dp_n)^2 \\ & + \dots \dots \dots \text{II.} \\ & + \dots \dots \dots \\ & + (C_{n-1,n-1} dp_{n-1} + C_{n-1,n} dp_n)^2, \end{aligned}$$

in qua literae C diversis indicibus auctae nec non V functiones argumentorum p repraesentant, in quibus determinandis quaestio tota versatur.

Sit brevitatis gratia $\frac{dV}{dp_1} = v_1$, . . generaliter $\frac{dV}{dp_\mu} = v_\mu$, ideoque

$$dV = v_1 dp_1 + v_2 dp_2 + \dots + v_n dp_n.$$

Jam patet comparata forma data I. cum proposita II. prodire conditiones sequentes

$$\begin{aligned} E_{1.1} - v_1^2 &= C_{1.1}^2, \quad E_{1.2} - v_1 v_2 = C_{1.1} C_{1.2}, \quad \dots \quad E_{1.n} - v_1 v_n = C_{1.1} C_{1.n} \\ E_{2.2} - v_2^2 &= C_{1.2}^2 + C_{2.2}^2, \quad E_{2.3} - v_2 v_3 = C_{1.2} C_{1.3} + C_{2.2} C_{2.3}, \quad \dots \dots \dots \\ E_{3.3} - v_3^2 &= C_{1.3}^2 + C_{2.3}^2 + C_{3.3}^2, \quad E_{3.4} - v_3 v_4 = C_{1.3} C_{1.4} + C_{2.3} C_{2.4} + C_{3.3} C_{3.4}, \end{aligned}$$

quibus continuatis tandem pervenitur ad has:

$$\begin{aligned} E_{n-1,n} - v_{n-1} v_n &= C_{1,n-1} C_{1,n} + C_{2,n-1} C_{2,n} + \dots + C_{n-1,n-1} C_{n,n-1}, \\ E_{n,n} - v_n^2 &= C_{1,n}^2 + C_{2,n}^2 + \dots + C_{n-1,n}^2. \end{aligned}$$

Generaliter habemus:

$$E_{\mu,\nu} - v_\mu v_\nu = C_{1,\mu} C_{1,\nu} + C_{2,\mu} C_{2,\nu} + \dots + C_{\mu,\mu} C_{\mu,\nu}, \text{ siquidem } \mu < \nu \text{ vel } \mu = \nu \text{ esse concipitur.}$$

Ex aequationibus propositis, quarum numerus est $\frac{n(n+1)}{2}$, facile eliminantur incognitae C , numero $\frac{n(n+1)}{2} - 1$; quo facto pervenitur ad aequationem differentialem partialem primi ordinis determinando V inservientem.

Quem in finem ex elementis E primo loco formetur complexus signo $\Delta (E_{\mu,\nu})$ denotandus, quem determinantem hodierni mathematici appellare solent. Statuamus igitur:

$$\Delta (E_{\mu,\nu}) = \begin{vmatrix} E_{1.1} & E_{1.2} & E_{1.3} & \dots & E_{1.n} \\ E_{1.2} & E_{2.2} & E_{2.3} & \dots & E_{2.n} \\ E_{1.3} & E_{2.3} & E_{3.3} & \dots & E_{3.n} \\ \dots & \dots & \dots & \dots & \dots \\ E_{1.n} & E_{2.n} & E_{3.n} & \dots & E_{n.n} \end{vmatrix} \quad \text{III.}$$

qui complexus, manifesto symmetricus quoniam $E_{\mu,\nu} = E_{\nu,\mu}$, substituto $E_{\mu,\nu} - v_\mu v_\nu$ in locum $E_{\mu,\nu}$, abit in sequentem:

$$\Delta (E_{\mu,\nu} - v_\mu v_\nu) = \Delta', \quad \text{IV.}$$

quem introductis valoribus argumentorum $E_{\mu,\nu} - v_\mu v_\nu$ ex aequationibus II. prodeuntibus facile intelligitur in nihilum abire. Quod, cum brevitati consulendum sit, simplici exemplo propositum sufficienter probabitur. Igitur si $n = 4$, complexus Δ' sequenti tabula repraesentatur, in qua pro $C_{\mu,\nu}$ compendii causa simpliciter (μ,ν) scripsimus:

$$\begin{array}{ccccccc}
(1.1)(1.1) & (1.1)(1.2) \cdot & \bullet & (1.1)(1.3) \cdot & \bullet & \bullet & (1.1)(1.4) \cdot \\
(1.1)(1.2) & (1.2)(1.2)+(2.2)(2.2) & (1.2)(1.3)+(2.2)(2.3) \cdot & \bullet & (1.2)(1.4)+(2.2)(2.4) \cdot & \bullet & \\
(1.1)(1.3) & (1.2)(1.3)+(2.2)(2.3) & (1.3)(1.3)+(2.3)(2.3)+(3.3)(3.3) & (1.3)(1.4)+(2.3)(2.4)+(3.3)(3.4) & & & \\
(1.1)(1.4) & (1.2)(1.4)+(2.2)(2.4) & (1.3)(1.4)+(2.3)(2.4)+(3.3)(3.4) & (1.4)(1.4)+(2.4)(2.4)+(3.4)(3.4) & & &
\end{array}$$

$$\frac{dV}{d\alpha_1} = \beta_1, \frac{dV}{d\alpha_2} = \beta_2, \dots \frac{dV}{d\alpha_{n-1}} = \beta_{n-1}.$$

Statuamus datum aggregatum Ω continere constantem quandam quantitatem indeterminatam h , quae igitur ut in sinistra, ita etiam in dextra parte aequationis II. aderit. Quae si secundum h differentiat, prodit:

$$\frac{1}{2} \frac{d\Omega}{dh} dt^2 = dV. d \frac{dV}{dh} + \left(L_1 \frac{dL}{dh} + \dots \right) dt^2,$$

sive iterum admissis conditionibus XII.

$$\frac{1}{2} \frac{d\Omega}{dh} dt^2 = dV. d \frac{dV}{dh},$$

unde accedente aequatione

$$dV = \overline{V_\Omega} dt,$$

colligitur:

$$\frac{1}{2 \overline{V_\Omega}} \frac{d\Omega}{dh} dt = d \frac{dV}{dh},$$

sive

$$\frac{d\overline{V_\Omega}}{dh} dt = d \frac{dV}{dh}. \quad \text{XV.}$$

Jam redeamus ad casum supra memoratum, quo aggregati Ω elementa E omnia factore communi F aucta esse supponebamus. Quo in casu cum Ω transeat in $F.\Omega$, praecedens aequatio fit:

$$\frac{d\overline{V_{F.\Omega}}}{dh} dt = d \frac{dV}{dh} \quad \text{XVI.}$$

ubi probe notandum, V non amplius ex aequatione VI., sed ex aequatione IX., quae praesenti casui convenit, derivandum esse.

Denique si constans h non in Ω , sed in factore F solo occurrit, ex aequatione XVI. obtinemus:

$$\overline{V_\Omega} \frac{d\overline{V_F}}{dh} dt = d \frac{dV}{dh}$$

sive

$$\frac{\overline{V_\Omega}}{2 \overline{V_F}} \frac{dF}{dh} dt = d \frac{dV}{dh}. \quad \text{XVII.}$$

His omnibus quam arcte connexa sit doctrina Hamiltoniana, lectorem fugere nequit. Nihilominus quaestionem attentione dignissimam accuratius examinasse juvabit.

Proposito problemate mechanico, ejus naturae ut vires corpora accelerantes functio-

nem potentialem admittant, concipiamus coordinatas argumentis $p_1 p_2 \dots p_n$ ita expressas esse, ut conditiones systematis, si quae adsunt, nulla inter argumenta p relatione interposita intactae servantur. Designet more consueto t tempus, $U + h$ functionem potentialem constante h auctam, T vim vivam systematis, ponatur insuper compendii causa

$$\frac{dp_1}{dt} = q_1, \frac{dp_2}{dt} = q_2, \dots \frac{dp_n}{dt} = q_n$$

$$\text{ideoque } T = \frac{1}{2} (E_{1.1} q_1^2 + 2 E_{1.2} q_1 q_2 + E_{2.2} q_2^2 + \dots + E_{n.n} q_n^2)$$

$$\text{sive } T = \frac{1}{2} \Omega.$$

His statutis obtinemus, accito factore

$$F = 2 (U + h)$$

aggregatum

$$F\Omega = 4 (U + h) T = 2 (U + h) (E_{1.1} dp_1^2 + \dots + E_{n.n} dp_n^2)$$

quod transformationibus supra explicatis subjectum, ad aequationes Hamiltonianas perducit.

Data enim solutione completa V aequationis differentialis partialis

$$\Delta = 2 (U + h) \Delta_0 - \Delta_2 = 0,$$

secundum praecedentia datur etiam producti $4 (U + h) T$ transformatio plane identica

$$4 (U + h) T = \left(\frac{dV}{dt} \right)^2 + L_1^2 + L_2^2 + \dots + L_{n-1}^2,$$

qua aequationum differentialium $L_1 = 0, L_2 = 0, \dots L_{n-1} = 0$ integralia exhibentur in forma $\frac{dV}{d\alpha_1} = \beta_1, \dots \frac{dV}{d\alpha_{n-1}} = \beta_{n-1}$.

Ex iisdem aequationibus differentialibus etiam sequitur:

$$\frac{dV}{dt} = 2 \overline{V_{(U+h) T}}.$$

Insuper e formula XVII, quae posito $F = 2 (U + h)$ nec non $\Omega = 2 T$ praesenti casui convenit, elicitur:

$$\frac{\overline{V_{2T}}}{2 \overline{V_{2U+2h}}} \frac{d(2U+2h)}{dh} = d \left(\frac{dV}{dh} \right) \frac{dt}{dt}$$

sive

$$\overline{\frac{T}{U+h}} = d \left(\frac{dV}{dh} \right) \frac{dt}{dt}. \quad \text{XVIII.}$$

Aequationes hucusque inventae sunt merae transformationes algebraicae, quas lex

virium vivarum nullo modo attingit, cujus adsciscendi nunc demum occasio praebetur. Statuamus igitur dicta e lege mechanica

$$T = U + h,$$

unde videmus prodire aequationem $d \left(\frac{dV}{dt} \right) = 1$

integrale notum

$$\frac{dV}{dt} = t + \tau \quad \text{XIX.}$$

quod reliquum erat, suppeditantem.

His adjungenda est relatio

$$\frac{dV}{dt} = 2 \sqrt{(U + h) T},$$

quae ex hypothesi $T = U + h$ abit in

$$\frac{dV}{dt} = 2 T = 2 (U + h) \quad \text{XX.}$$

sive $V = 2 \int T dt = 2 \int (U + h) dt.$

Ita delati sumus ad definitionem primitivam functionis characteristicae V , cui Hamilton disquisitiones suas superstruxit et qua vim vivam systematis accumulata (vel potius secundum usum hodiernum et re vera commodiorem duplicem vim vivam acc.) repraesentari monuit. Huc igitur progressi finem nostro scripto imponere lectoremque ad opera laudati auctoris ejusque successorum delegare possemus. Sed ne quid desideretur quod ad principia doctrinae de qua agitur, attinet, restat ut monstremus quomodo e praecedentibus, eliminatis constantibus $\alpha_1 \alpha_2 \dots \alpha_{n-1}$, prodeant aequationes differentiales secundi ordinis, a quibus solutio problematum mechanicorum proficiscitur. Nam in praesenti quaestione, in qua functio V ex aequatione differentiali partiali eruta supponitur, aequationes differentiales secundi ordinis quasi inverso decursu ultimo tandem loco post integralia prima et secunda obviam fiunt.

Cum sit $dV = v_1 q_1 + v_2 q_2 + \dots + v_n q_n$

$$2T = \frac{dT}{dq_1} q_1 + \frac{dT}{dq_2} q_2 + \dots + \frac{dT}{dq_n} q_n,$$

formulam XX. $\frac{dV}{dt} = 2T$

ita scribimus:

$$v_1 q_1 + v_2 q_2 + \dots + v_n q_n = \frac{dT}{dq_1} q_1 + \frac{dT}{dq_2} q_2 + \dots + \frac{dT}{dq_n} q_n.$$

Aequatio

$$\Delta_2 = 2(U + h) \Delta_0$$

secundum α (sive unam constantiam $\alpha_1 \alpha_2 \dots \alpha_{n-1}$) differentiata, cum a dextra parte nulla harum constantium occurrat, suppeditat systema $n-1$ aequationum $\frac{d\Delta_2}{d\alpha} = 0$, i. e.

$$\frac{d\Delta_2}{dv_1} \cdot \frac{dv_1}{d\alpha} + \frac{d\Delta_2}{dv_2} \cdot \frac{dv_2}{d\alpha} + \dots + \frac{d\Delta_2}{dv_n} \cdot \frac{dv_n}{d\alpha} = 0, \quad \text{XXII.}$$

quibus si comparantur totidem aequationes formae $d \frac{dV}{d\alpha} = 0$

sive $\frac{dv_1}{d\alpha} q_1 + \frac{dv_2}{d\alpha} q_2 + \dots + \frac{dv_n}{d\alpha} q_n = 0$, XXIII.

manifesto obtinemus:

$$q_1 : q_2 : \dots : q_n = \frac{d\Delta_2}{dv_1} : \frac{d\Delta_2}{dv_2} : \dots : \frac{d\Delta_2}{dv_n}$$

sive $\frac{1}{q_1} \frac{d\Delta_2}{dv_1} = \frac{1}{q_2} \frac{d\Delta_2}{dv_2} = \dots = \frac{1}{q_n} \frac{d\Delta_2}{dv_n}$. XXIV.

Porro consideremus complexum cum qui oritur, si in complexu Δ_0 (III) terminis seriei verticalis

$$E_{1,\mu} E_{2,\mu} \dots E_{\mu,\mu} \dots E_{\mu,n}$$

ex ordine substituantur $\frac{dT}{dq_1} \frac{dT}{dq_2} \dots \frac{dT}{dq_\mu} \dots \frac{dT}{dq_n}$.

Quem complexum litera Θ_μ designantes habemus

$$\Theta_\mu = \begin{vmatrix} E_{1,1} & E_{1,2} & \dots & E_{1,\mu-1} & \frac{dT}{dq_1} & E_{1,\mu+1} & \dots & E_{1,n} \\ E_{1,2} & E_{2,2} & \dots & E_{2,\mu-1} & \frac{dT}{dq_2} & E_{2,\mu+2} & \dots & E_{2,n} \\ \cdot & \cdot & \dots & \cdot & \cdot & \cdot & \dots & \cdot \\ \cdot & \cdot & \dots & \cdot & \cdot & \cdot & \dots & \cdot \\ \cdot & \cdot & \dots & \cdot & \cdot & \cdot & \dots & \cdot \\ E_{1,n} & E_{1,n} & \dots & E_{\mu-1,n} & \frac{dT}{dq_n} & E_{\mu+1,n} & \dots & E_{n,n} \end{vmatrix} \quad \text{XXV.}$$

Jam vero cum sit

$$\frac{dT}{dq_\mu} = E_{1,\mu} q_1 + E_{2,\mu} q_2 + \dots + E_{\mu,n} q_n$$

liquet terminos complexus propositi factore q_ν affectos evanescero omnes, nisi sit $\nu = \mu$, ideoque simpliciter prodire

$$\Theta_\mu = \Delta_0 q_\mu,$$

unde colligitur:

$$\frac{\Theta_1}{q_1} = \frac{\Theta_2}{q_2} = \dots = \frac{\Theta_n}{q_n}, \quad \text{XXVI.}$$

quarum quantitatum valor communis est Δ_0 .

Comparanti aequationes XXVI. cum aequationibus XXIV. simulque ad formas complexuum $\frac{d\Delta_2}{dv_\mu}$ et Θ_μ (VIII. et XXV.) respicienti obvium erit, rationes $v_1 : v_2 : \dots : v_n$ nec non rationes $\frac{dT}{dq_1} : \frac{dT}{dq_2} : \dots : \frac{dT}{dq_n}$ utrasque eidem systemati $n-1$ aequationum linearium satisfacere ideoque aequalibus valoribus gaudere. Est igitur

$$\frac{1}{v_1} \frac{dT}{dq_1} = \frac{1}{v_2} \frac{dT}{dq_2} = \dots = \frac{1}{v_n} \frac{dT}{dq_n};$$

hinc autem ope formulae XXI. colligitur esse:

$$v_1 = \frac{dT}{dq_1}, v_2 = \frac{dT}{dq_2}, \dots v_n = \frac{dT}{dq_n} \quad \text{XXVII.}$$

sive

$$\frac{dV}{dp_1} = \frac{dT}{dq_1}, \dots \frac{dV}{dp_n} = \frac{dT}{dq_n},$$

quae est nota forma integralium praesentis problematis intermediorum, constantes arbitarias $\alpha_1 \alpha_2 \dots \alpha_{n-1}$ involventium.

Denique ut ad aequationes differentiales secundi ordinis, eliminatis omnibus α , descendamus, proficiscamur a formulis:

$$T = U + h, \frac{dV}{dh} = 2 T,$$

quarum combinatio suggerit:

$$\frac{dV}{dt} - T - U - h = 0,$$

sive

$$v_1 q_1 + v_2 q_2 + \dots + v_n q_n - T - U - h = 0, \quad \text{XXVIII.}$$

qua in aequatione valores quantitatum $q_1 q_2 \dots q_n$ in $\frac{dV}{dt}$ et in T occurrentium ope formularum XXVII. per argumenta $p_1 p_2 \dots p_n$ et constantes $\alpha_1 \alpha_2 \dots \alpha_{n-1}$ expressos concipi oportet, quibus substitutis aggregatum propositum identice evanescet. His per pensis differentiando secundum argumentum p , obtenemus:

$$\frac{dv_1}{dp_1} q_1 + \frac{dv_2}{dp_1} q_2 + \dots + \frac{dv_n}{dp_1} q_n - \frac{dT}{dp_1} - \frac{dU}{dp_1} + v_1 \frac{dq_1}{dp_1} + v_2 \frac{dq_2}{dp_1} + \dots + v_n \frac{dq_n}{dp_1} - \frac{dT}{dq_1} \frac{dq_1}{dp_1} - \frac{dT}{dq_2} \frac{dq_2}{dp_1} \dots - \frac{dT}{dq_n} \frac{dq_n}{dp_1} = 0.$$

Cum autem ex aequationibus XXVII. bini lineae inferioris termini se mutuo destruant, proposita in hanc contrahitur:

$$\frac{dv_1}{dp_1} q_1 + \frac{dv_2}{dp_1} q_2 + \dots + \frac{dv_n}{dp_1} q_n = \frac{dT}{dp_1} + \frac{dU}{dp_1}.$$

Manifesto aggregatum ad laevam nihil aliud est quam

$$\frac{d^2V}{dp_1^2} \frac{dp_1}{dt} + \dots + \frac{d^2V}{dp_1 dp_n} \frac{dp_n}{dt} = d \left(\frac{dV}{dp_1} \right) \frac{dp_1}{dt} = \frac{dv_1}{dt}.$$

Unde accedente valore (XXVII.)

$$v_1 = \frac{dT}{dq_1}$$

constantes α omnes simul eliminantur atque eruitur

$$d \left(\frac{dT}{dq_1} \right) \frac{dq_1}{dt} = \frac{dT}{dp_1} + \frac{dU}{dp_1},$$

quae est quaesita aequatio differentialis secundi ordinis ad argumentum p , pertinens; reliquae eodem modo inveniuntur.

In praecedentibus non attigi proprietates minimum valorem integralis

$$\int V \Omega dt \text{ sive } \int V E_{1,1} dp_1^2 + 2 E_{1,2} dp_1 dp_2 + \dots + E_{n,n} dp_n^2$$

spectantes, quibus eruendis calculus variationum in usum vocari solet. Sed verum fundamentum hujus doctrinae, ad quam theoria linearum brevissimarum, nec non, quod multo latius patet, principium minimae actionis pertinet, manifesto positum est in discriptione aggregati Ωdt^2 in plura quadrata, quarum unum radicem habet per se integrabilem. Quae discriptio cum sit aggregati Ω transformatio plane identica, nihilominus tamen numerum sufficientem constantium arbitrariorum involvens, quarum ope iis conditionibus satisfieri potest quas limites integrationis postulant, non solum aequationes differentiales minimi, quae nostris in signis erunt $L_1 = 0, L_2 = 0, \dots L_{n-1} = 0$, ipsumque minimum $\int dV$, verum etiam terminos, ultra quos integrationem extendere, nisi cassante minimo, non licet, non indicare nequit. Attamen hanc rem uberiore explicatione

egentem, temporis angustiis pressus, in praesens dimittam et ad observationes quasdam particulares me convertam, quae mihi hujusmodi quaestionibus insistenti obviam fuerunt.

Prima observatio spectat theoriā linearum brevissimarum, quae plerumque a calculo variationum proficiscitur. Igitur operae pretium videtur esse, quomodo e nostris principiis, nullo e calculo variationum adjumento petito, aequationes differentiales necessariae facillime demanent, ostendere.

Tota enim quaestio de lineis brevissimis eo redit, ut aggregatum $Edp^2 + 2Fd dp dq + Gdq^2$ in formam $dr^2 + m^2 d\phi^2$ redigatur, siquidem hoc loco, quod commodissimum erit, notationes Disquisitionum circa superficies curvas adoptamus. Igitur ut aequatio

$$Edp^2 + 2Fd dp dq + Gdq^2 = dr^2 + m^2 d\phi^2$$

fiat identica, incognitae r, ϕ, m e relationibus eruendae sunt quae sequuntur:

$$\left(\frac{dr}{dp}\right)^2 + m^2 \left(\frac{dr}{d\phi}\right)^2 = E$$

$$\frac{dr}{dp} \cdot \frac{dr}{dq} + m^2 \frac{d\phi}{dp} \cdot \frac{d\phi}{dq} = F$$

$$\left(\frac{dr}{dq}\right)^2 + m^2 \left(\frac{d\phi}{dq}\right)^2 = G,$$

unde demanant conditiones eadem quas disquisitiones landatae sistunt, puta:

$$E \left(\frac{dr}{dq}\right)^2 - 2F \frac{dr}{dp} \cdot \frac{dr}{dq} + G \left(\frac{dr}{dp}\right)^2 = EG - F^2$$

$$\left(E \frac{dr}{dq} - F \frac{dr}{dp}\right) \frac{d\phi}{dp} + \left(G \frac{dr}{dp} - F \frac{dr}{dq}\right) \frac{d\phi}{dq} = 0$$

$$EG - F^2 = \left(\frac{dr}{dp} \cdot \frac{d\phi}{dq} - \frac{dr}{dq} \cdot \frac{d\phi}{dp}\right) m^2$$

$$\text{sive } E \left(\frac{d\phi}{dq}\right)^2 - 2F \frac{d\phi}{dp} \cdot \frac{d\phi}{dq} + G \left(\frac{d\phi}{dp}\right)^2 = \frac{EG - F^2}{m^2},$$

quarum secunda etiam e prima, ope differentiationis secundum constantem α in r contentam institutae, deducitur ponendo $\frac{dr}{d\alpha} = \phi$.

Deinde angulus θ , ab elemento dr lineae brevissimae et elemento $\sqrt{E} \cdot dp$ comprehensus (cf. disqu. art. 18) ex eodem principio, calculo variationum non adhibito, ita determinatur.

$$\text{Aequationem } Edp^2 + 2Idp dq + Gdq^2 = dr^2 + m^2 d\phi^2$$

$$\text{sive posito } EG - F^2 = \Delta^2$$

$$\frac{(Edp + Fdq)^2 + \Delta^2 dq^2}{E} = dr^2 + m^2 d\phi^2$$

introducto novo argumento variabili indeterminato θ ita dispertire licet ut sit

$$\frac{(Edp + Fdq) \cos \theta + \Delta \sin \theta dq}{\sqrt{E}} = dr$$

$$- \frac{(Edp + Fdq) \sin \theta + \Delta \cos \theta dq}{\sqrt{E}} = m d\phi.$$

Jam ut re vera dr sit elementum lineae brevissimae, cujus aequatio erit $d\phi = 0$, postulatur ut simul expressio proposita elementi dr sit differentiale completum, ideoque

$$\text{sive } d \left(\frac{\sqrt{E} \cos \theta}{dq} \right) = d \left(\frac{F \cos \theta + \Delta \sin \theta}{\sqrt{E} dp} \right),$$

$$\left(\frac{d\sqrt{E}}{dq} - d \left(\frac{F}{\sqrt{E}} \right) \right) \cos \theta - d \left(\frac{\Delta}{\sqrt{E}} \right) \sin \theta = \sqrt{E} \sin \theta \frac{d\theta}{dq} + \frac{\Delta \cos \theta - F \sin \theta}{\sqrt{E}} \cdot \frac{d\theta}{dp}.$$

Hinc fit accedente conditione $d\phi = 0$, qua datur

$$\cotg \theta = \frac{Edp + Fdq}{\Delta dq},$$

$$dr \cdot \cos \theta = \frac{Edp + Fdq}{\sqrt{E}}, \quad dr \sin \theta = \frac{\Delta}{\sqrt{E}} dq;$$

$$\frac{\Delta \cos \theta - F \sin \theta}{\sqrt{E}} dr = \Delta dp, \quad \sqrt{E} \sin \theta dr = \Delta dq,$$

ideoque

$$\left\{ \sqrt{E} \sin \theta \frac{d\theta}{dq} + \frac{\Delta \cos \theta - F \sin \theta}{\sqrt{E}} \frac{d\theta}{dp} \right\} dr = \Delta \left(\frac{d\theta}{dq} dq + \frac{d\theta}{dp} dp \right) = \Delta d\theta;$$

unde conditio integrabilitatis hanc formam nanciscitur:

$$\left\{ \frac{d\sqrt{E}}{dq} - d \left(\frac{F}{\sqrt{E}} \right) \right\} \frac{Edp + Fdq}{\sqrt{E}} - d \left(\frac{\Delta}{\sqrt{E}} \right) \cdot \frac{\Delta}{\sqrt{E}} dq = \Delta d\theta,$$

quae brevi calculo subducto in sequentem contrahitur:

$$\Delta d\theta = \frac{1}{2} \frac{F}{E} dE + \frac{1}{2} \frac{dE}{dq} dp - \frac{dF}{dp} dp - \frac{1}{2} \frac{dG}{dp} dq,$$

eandem quam disquisitiones l. l. exhibent.

Altera quam ajungere placet observatio versatur in substitutione analytica maxime memorabili, qua variables x_1, x_2, \dots, x_{n+1} , relatione

$$\frac{x_1^2}{a_1} + \frac{x_2^2}{a_2} + \dots + \frac{x_{n+1}^2}{a_{n+1}} = 1$$

inter se connexae, exprimuntur ope radicum p aequationis

$$\frac{x_1^2}{a_1(a_1-p)} + \frac{x_2^2}{a_2(a_2-p)} + \dots + \frac{x_{n+1}^2}{a_{n+1}(a_{n+1}-p)} = 0,$$

quas radices symbolis p_1, p_2, \dots, p_n designare convenit.

Hanc substitutionem egregie tractavit in diarii Crelliani volumine 22. geometra Hamensis Haedenkamp, ibique inter alia plura quaestionem de valore minimo integralis

$$\int ds = \int \sqrt{dx_1^2 + dx_2^2 + \dots + dx_{n+1}^2}$$

elegantissime absolvit. Jam quomodo hoc in casu discerptio aggregati ds^2 in plura quadrata, qualem postulamus, commodissime instituatur, paucis ostendere juvat.

Statuatur, ut est praesenti casui aptum,

$$\Omega dt^2 = E_1 dp_1^2 + E_2 dp_2^2 + \dots + E_n dp_n^2$$

$$\Phi p = p - p_1 \cdot p - p_2 \cdot \dots \cdot p - p_n$$

$$\Pi = p^{n-1} + \alpha_1 p^{n-2} + \alpha_2 p^{n-3} + \dots + \alpha_{n-1};$$

sint $\alpha_1, \alpha_2, \dots, \alpha_{n-1}$ constantes arbitrariae, denique mutato p in p_μ , transeat Π in Π_μ ; tunc erit ex principiis notissimis

$$\sum \frac{\Pi_\mu}{\Phi^1 p_\mu} = 1$$

nec non

$$\sum \frac{p_\mu^{n-\nu-1}}{\Phi^1 p_\mu} = 0,$$

siquidem ν unum e numeris $1, 2, 3, \dots, n-1$ repraesentat, dum summationes indictae valores $\mu = 1, 2, 3, \dots, n-1$ amplectuntur.

Quaesita discerptio statim obtinetur aggregatum Ωdt^2 cum aggregato $\sum \frac{\Pi_\mu}{\Phi^1 p_\mu}$ multi-

plicando productumque secundum schema sequens disponendo:

$$(a_1^2 + a_2^2 + a_3^2 + \dots + a_n^2) (b_1^2 + b_2^2 + b_3^2 + \dots + b_n^2) \\ = (a_1 b_1 + a_2 b_2 + \dots + a_n b_n)^2 + \sum \sum (a_\mu b_\nu - a_\nu b_\mu)^2,$$

in quo duplex summatio omnes valores indicum μ et ν inde ab 1 usque ad n (inclusis extremis) amplectitur, unde aggregatum $\frac{n \cdot n - 1}{2}$ quadratorum formabitur. Protinus statuendo

$$a_\mu = \sqrt{E_\mu} \cdot dp_\mu, \quad b_\mu = \sqrt{\frac{\Pi_\mu}{\Phi^1 p_\mu}}$$

ideoque

$$a_1^2 + a_2^2 + \dots + a_n^2 = \Omega dt^2$$

$$b_1^2 + b_2^2 + \dots + b_n^2 = \sum \frac{\Pi_\mu}{\Phi^1 p_\mu} = 1,$$

colligitur:

$$\Omega dt^2 = \left\{ \sqrt{\frac{\Pi_1 E_1}{\Phi^1 p_1}} dp_1 + \sqrt{\frac{\Pi_2 E_2}{\Phi^1 p_2}} dp_2 + \dots + \sqrt{\frac{\Pi_n E_n}{\Phi^1 p_n}} dp_n \right\}^2 \\ + \sum \sum \left\{ \sqrt{\frac{\Pi_\nu E_\nu}{\Phi^1 p_\nu}} dp_\nu - \sqrt{\frac{\Pi_\mu E_\mu}{\Phi^1 p_\mu}} dp_\mu \right\}^2$$

Haec tamen transformatio nullius esset usus, nisi in casu praesenti singulari feliciter contingeret, ut $\frac{E_\mu}{\Phi^1 p_\mu}$ ideoque etiam $\frac{\Pi_\mu E_\mu}{\Phi^1 p_\mu}$ a solo argumento p_μ penderent, cujus proprietatis beneficio fit ut in proposita aequatione pars prima ad dextram occurrens sit quadratum differentialis exacti. Reliquae partes ad dextram positae in aggregatum $n-1$ quadratorum facile quidem contrahuntur, qua tamen reductione nihil proficimus. Patet enim totum aggregatum propositum in nihilum abire statuendo

$$\frac{\sqrt{E_1} dp_1}{\sqrt{\frac{\Pi_1}{\Phi^1 p_1}}} = \frac{\sqrt{E_2} dp_2}{\sqrt{\frac{\Pi_2}{\Phi^1 p_2}}} = \dots = \frac{\sqrt{E_n} dp_n}{\sqrt{\frac{\Pi_n}{\Phi^1 p_n}}},$$

quibus igitur aequationibus conditiones minimi exprimuntur; ipsum autem minimum fit aggregatum partium singillatim integrabilium, puta

$$V = \int \sqrt{\frac{\Pi_1 E_1}{\Phi^1 p_1}} dp_1 + \int \sqrt{\frac{\Pi_2 E_2}{\Phi^1 p_2}} dp_2 + \dots + \int \sqrt{\frac{\Pi_n E_n}{\Phi^1 p_n}} dp_n,$$

unde demanant integralia

$$\frac{dV}{d\alpha_1} = \beta_1, \quad \frac{dV}{d\alpha_2} = \beta_2, \quad \dots \quad \frac{dV}{d\alpha_{n-1}} = \beta_{n-1},$$

quae necessario conditionibus minimi supra exhibitis satisfaciunt. Quod quomodo fiat, ita explicatur. Primum erit

$$d \frac{dV}{d\alpha_\nu} = \frac{1}{2} \Sigma \frac{V \overline{E}_\mu \cdot dp_\mu}{V \Pi_\mu \cdot \phi^1 p_\mu} \cdot \frac{d\Pi_\mu}{d\alpha_\nu}, \text{ nec non } \frac{d\Pi_\mu}{d\alpha_\nu} = p^{n-\nu-1};$$

deinde introducta in locum elementi $V \overline{E}_\mu dp_\mu$ quantitate huic elemento proportionali

$V \frac{\Pi_\mu}{\phi^1 p_\mu}$, obtinemus summam

$$\Sigma \frac{p_\mu^{n-\nu-1}}{\phi^1 p_\mu}$$

quae, ut supra monuimus, in nihilum redit; unde protinus sequitur:

$$d \frac{dV}{d\alpha_\nu} = 0; \text{ quod erat probandum.}$$

Sed jam appropinquante die festo, cui has pagellas dicare constitutum est, quae sunt reliqua in posterum dimittimus, satis in praesens habentes, principium mere algebraicum explicuisse, e quo primaria saltem theoriæ Hamiltonianae momenta tamquam corollaria demanant.

Datum Dorpati Livonorum, die 27. m. Julii a. 1864.
